

сства // Фінанси України. - 2001. - № 2. - С. 77-85.

3. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практичний посібник. - К.: Лібра, 2001. - 840с.

4. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник / Під ред. М.В. Кужельного. - К.: А.С.К., 2003. - 223 с.

5. Давидович І. Управління матеріальними ресурсами. // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. - 2000. - Випуск 2. - С. 62-67.

6. Довбня С, Щембель Ю. Финансовый анализ на различных этапах жизненного цикла предприятия // Бизнес-информ. - 2002. - №17-18. - С.87-92.

7. Економічна теорія. Посібник вищої школи (Воробйов С.М., Гриценко А.А., Лісовицький В.М., Соболев В.М.) / Під загальною редакцією Воробйова С.М. - Харків-Київ, 2001. - 704 с.

Примітка. За темою статті автором була зроблена доповідь на міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми розвитку підприємництва у ринковій економіці», що проходила в Обласному комунальному вищому навчальному закладі «Інститут підприємництва «Стратегія» у м. Жовті Води 21-22.02.2008р.

Кривенко Л.В., Мілашенко В.М.

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: КЛЮЧОВІ ОРІЄНТИРИ

Досліджено основні інноваційні стратегії розвитку підприємств. Запропоновано заходи до підвищення ефективності управління інноваційними процесами на мікрорівні.

Ключові слова. Підприємство, інноваційні стратегії, підвищення ефективності, інноваційні процеси.

I. Вступ. Актуальною на сьогоднішній день виступає проблема розробки дієвих стратегій інноваційного розвитку не тільки на макро-, але і на мікрорівні. Водночас кожне підприємство визначає стратегію свого розвитку з урахуванням власних інтересів, цілей і можливостей. Ключові орієнтири або пріоритетні завдання функціонування підприємства, як правило, змушують його керівництво зосереджуватися як на фінансовій стійкості, економічній безпеці, так і стимулюванні інноваційної діяльності.

Проблема формування стратегій інноваційного розвитку у вітчизняній і зарубіжній літературі висвітлена досить широко. Різноманітним аспектам зазначеної проблеми присвячені праці вітчизняних вчених Туган-Барановського М., Покропивного С.М., Савчука В.П., Лукінова І.І., Алімова О.М., Ситника К., Крупкої М.І. Серед закордонних науковців слід відзначити Кондратьєва М., Завліна П.Н., Яковця Ю.В., Валдайцева С.В., Петрикова Н.Я., Анчишкіна А.І., Федоренка Н.Я. (Росія), а також Й. Шумпетера, Г. Менша, П. Друкера, Д. Белла, А. Шпітгофа, К.Х. Ошпенлендера, І. Ансоффа, Г. Бірмана, Л. Крушвіца, П. Фостера, С. Бріггема, Б. Твісса, Дж. Форрестера і багатьох інших. Економісти вивчали різні особливості формування інноваційних стратегій. Проте в їх роботах практично не досліджувалася проблема створення ефективної інноваційної стратегії економічного розвитку вітчизняних підприємств.

II. Постановка задачі. Метою статті є формування ключових орієнтирів і на їх основі розробка ефективної стратегії інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. У статті було використано як загальнонаукові, так і специфічні методи, зокрема: аналізу та синтезу, узагальнення, системний підхід тощо.

III. Результати. Практика високорозвинених країн переконливо засвідчує, що однією з головних умов стійкого економічного розвитку підприємств виступає впровадження на них інноваційних процесів. Саме створення та успішне застосування різноманітних нововведень дозволяє суттєво змінити обсяги, якість виробництва і споживання, а також різко підвищити продуктивність праці, знизити сукупні витрати на виробництво та виробляти висококонкурентоспроможну продукцію.

У сучасних умовах спостерігається комбінування підприємствами різноманітних типів інноваційних стратегій з метою диверсифікації своєї діяльності на різноманітних сегментах ринку та стимулювання впровадження інтенсивних нововведень. У роботі [1] охарактеризовано наступальну, захисну та поглинаючу стратегії інноваційного розвитку, які детально розкривають специфіку інновацій на мікроекономічному рівні. Отже, наступальна стратегія характеризується високим рівнем окупності витрат і значним ступенем ризику. Вона притаманна фірмам, що випускають на ринок товари з принципово новими споживчими властивостями і діяльність яких базується на принципах досконалої конкуренції. Захисна стратегія припускає невисокий ризик за умов отримання значно нижчого розміру прибутку, ніж при реалізації наступальної стратегії, головним чином, за рахунок мінімізації витрат. Ключовою відмінністю зазначеної стратегії є активне використання маркетингових інструментів, що застосовуються фірмою, яка концентрується на випуску недостатньо розповсюджених, однак популярних на ринку продуктів. Важливими засобами реалізації захисної стратегії повинні виступати імітаційні, які базуються на використанні відомих технологій для освоєння придбаних ззовні ліцензій і ноу-хау, не витрачаючи при цьому коштів на дослідження, і як результат – достатньо низькі витрати і

високий рівень рентабельності при швидкому опануванні технологій і запуску виробництва. Як правило, таку стратегію використовують окремі підприємства за спільним виробництвом або відповідні підрозділи великих міжнародних компаній, що мають за мету вихід на нові сегменти ринку. Тактику ніші доцільно використовувати за умов спрямування зусиль на дослідно-конструкторських розробках і освоєння інноваційної продукції з метою задоволення вимог специфічних замовників. Поглинаюча стратегія більш прийнята для невеликих підприємств, які використовують інструмент ліцензування як дієвий засіб реалізації інноваційних проектів. Для цього типу стратегії характерною ознакою є залучення відповідних фахівців з інших підприємств. Водночас розрізняють оборонну, авангардну та імітаційну як основні види інноваційних стратегій зарубіжних фірм.

Метою оборонної стратегії виступає оптимізація співвідношення „витрати – результати” в інноваційних процесах. Вона спрямована на утримання конкурентних позицій фірми на існуючих ринках. Авангардну стратегію, як правило, використовують корпорації, які займають сильні ринкові позиції і мають дуже добру репутацію, завдяки чому їм не варто докладати значні зусилля щоб забезпечити достатній попит на нові товари. Імітаційний вид інноваційної стратегії застосовується майже усіма корпораціями, котрі не виступають піонерами у просуванні на ринок нововведень. При цьому вони у більшості випадків копіюють основні споживчі властивості інновацій фірм-лідерів. Отже, підприємства можуть використовувати три основні інноваційні підходи: намагатися швидко модифікувати продукт на базі старої технології; вносити зміни в технологію виробництва; змінювати галузь або бізнес.

У світовій теорії і практиці менеджменту існують дві концепції, у яких розглядається діалектика взаємозв'язку бізнесу та відповідальності підприємств, котрі впливають з різноманітних підходів до розуміння цілей організації. Згідно однієї з концепцій, підприємство повинно ставити перед собою переважно економічні цілі та його відповідальність зводиться до максимізації прибутку.

Водночас, виконуючи економічну функцію, бізнес забезпечує роботою найманих працівників, а також дає можливість отримати дивіденди акціонерам.

Відповідно до іншої концепції, бізнес не повинен обмежуватися економічними цілями, він зобов'язаний враховувати людські та соціальні аспекти у своїй діяльності, а також сприяти вирішенню цілей суспільства в цілому. Разом з тим бізнес несе соціальну відповідальність перед власними працівниками і суспільством. Він покликаний досягти динамічної рівноваги між економічними та соціальними інтересами. Ця концепція відповідає вимогам цивілізованого ринку та його соціально-орієнтованій моделі. На Заході інноваційні підприємства зазвичай очолюють люди з досвідом дослідницької або інженерної роботи. Якщо не вдається реалізувати нововведення на своєму підприємстві, вони намагаються реалізувати свої ідеї як незалежні підприємці. Приймати рішення про початок проведення або припинення розробок, про доцільність продажу і покупки ліцензій може спеціально створений для цього керівний орган, покликаний забезпечити діяльність підприємства, або інноваційний менеджер.

У інноваційному менеджменті величезну роль відіграють малі підприємства і тимчасові творчі колективи. Малі інноваційні підприємства можуть очолювати безпосередньо талановиті інженери, науковці, яким легко генерувати нові ідеї і технології, розробляти моделі, концепції, принципи і об'єктивно оцінювати їх. Первинним капіталом таких фірм можуть служити особисті заощадження засновників, але, як правило, їх недостатньо для реалізації наявних ідей. У практиці управління інноваційними процесами на вітчизняних підприємствах існують серйозні проблеми, які стосуються пошуку шляхів підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу, оцінки відповідності пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки соціально-економічним можливостям України. У даному зв'язку центральне місце мають займати питання стимулювання конкуренції, а також різноманітних фінансових субсидій і пільг, які надаються учасникам інноваційних процесів. При цьому велике значення повинно мати часткове або повне державне страхування підприємницьких інноваційних

ризиків.

Подолання кризових явищ на вітчизняних підприємствах, на наш погляд, можливе тільки за умови реалізації загальнодержавної концепції економічної трансформації, що буде спиратися на інноваційну теорію розвитку, і яка дозволить перерозподілити ресурси суспільства на користь конкурентоспроможних виробництв. Враховуючи тривалий процес якісної трансформації національної економіки, складність переходу до інноваційної моделі розвитку, необхідно посилити державну підтримку інноваційних процесів за рахунок коштів державного бюджету. Виходячи з цього, не слід розраховувати лише на ринкові механізми, оскільки багато галузей економіки та напрямів діяльності не є привабливими для приватних інвестицій і вкладання грошей в інноваційну активність. Тому основною задачею держави стає формування базису, який забезпечить органічне об'єднання та взаємодію інноваційного і підприємницького секторів, що, в свою чергу, дозволить більш ефективно використовувати інноваційний потенціал для підвищення рівня конкурентоспроможності українських підприємств.

Підтримка інноваційних процесів має забезпечуватися на основі диференційованого кредитування підприємств, які впроваджують інновації. У цьому зв'язку слід відмітити, що зазначений інструмент використовує Національний науковий фонд у США, який реалізує різноманітні програми організації співпраці науково-дослідних інститутів і промислових фірм. На відміну від зарубіжних країн, у нашої державі ще не застосовуються зазначені форми підтримки та фінансування нових проектів, що слід пояснювати відсутністю ефективної стратегії інноваційного розвитку. З метою залучення додаткових грошових коштів повинен бути створений особливий статус інноваційного підприємства (фірми), якому надається державна підтримка у формі пільгових кредитів, грантів і контрактів на розробку нової продукції. У даному зв'язку необхідним вважаємо створення економічних, соціальних, організаційних і юридичних умов, що сприятимуть виникненню нових інноваційних підприємств і фірм. Ухвален-

ня базового нормативного документа у сфері інноваційної діяльності дасть можливість активізувати розвиток інноваційних структур в Україні. Політика стимулювання інноваційної діяльності вітчизняного підприємства повинна проводитися на всіх рівнях управління.

Превалюючою тенденцією розвитку світової економіки є посилення державної підтримки організацій, які займаються інноваційною діяльністю, внаслідок чого більша половина підприємств розвинених країн займається інноваційною діяльністю. Наприклад, в Ірландії їх частка складає 73 %, у Німеччині – 69 %, а по Євросоюзу – 53 %. Слід зазначити, що навіть у США, незважаючи на задекларований пріоритет ринкового регулювання всіх процесів, включаючи інноваційний процес, існують галузі, в яких держава субсидує наукові розробки. Що стосується франко-японського досвіду інноваційного розвитку, то для цих країн характерним є визначення урядом пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, яким надається вага урядова допомога та підтримка. Так, у Японії державна увага акцентується на конкретних технологіях, внаслідок чого визначаються їх переваги і надалі відповідні органи регулювання стимулюють розвиток обраних напрямів. Аналогічна підтримка інноваційної діяльності здійснюється і у Франції. В Україні, на жаль, спостерігається протилежна ситуація: питома вага підприємств, які впроваджують інновації, у 20 — 30 разів менше, ніж в розвинених країнах. Крім того, зазначений показник має тенденцію до зниження [2]. Для економік високорозвинених країн світу сьогодні характерними виступають високі темпи реалізації сучасних наукових досягнень. За прогнозними даними до 2015 року частка витрат на НДДКР у загальній структурі ВВП у Франції складе 2,6 %, США і Японії — 3 %, Німеччині — 2,9 %, Великобританії — 2,5 %, Італії — 2,3 % [3].

На сьогоднішній день виникають нові елементи в спектрі основних господарських структур (наприклад, венчурні фірми), трансформуються зміст взаємозв'язків між ними. У даному контексті особливий інтерес представляє проблема розвитку венчурних компаній, які орієнтуються на виведення підприємств

на ринок нових ідей і винаходів. Зокрема, важливу роль відіграють управлінські технології і знання, необхідні в процесі планування і реалізації перспективних проектів. У майбутньому передбачається створення індустрії венчурного фінансування, формування її інституційної структури, розвиток ринку венчурного капіталу. Крім венчурних фірм досить велика значущість технопарків і бізнес-інкубаторів, метою яких є стимулювання малого інноваційного підприємництва. Технопарки – це базис для реалізації нових наукових і технологічних напрямів руху для великих фірм.

IV. Висновки. Таким чином, у сучасних умовах в Україні має бути розроблена адекватна ринковим умовам дієва стратегія інноваційного розвитку підприємства, що врахує усі ключові особливості сучасних прогресивних розробок і досягнень, і яка крізь призму використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду сприятиме підвищенню ефективності функціонування не лише конкретно обраного підприємства, а і всієї країни.

Література.

1. Шири Т.Б. Вплив інноваційно-технологічного потенціалу підприємства на конкурентоспроможність інноваційного продукту // *Фінанси України*. – 2006. - № 1. - С. 43-50.
2. Михайловська О.В. Світовий досвід державної підтримки інноваційних процесів // *Актуальні проблеми економіки*. - 2004. - № 11. - С. 101-110.
3. Матросова Л. Инновации как основа конкурентоспособной экономики // *Економіст*. – 2007. - №8. – С. 70-72.